

Analiza infracțiunilor de agresiune sexuală și de act sexual cu un minor

Analysis on the sexual aggression crime and the offence of having sexual relations with a minor

L'analyse des infractions d'atteinte sexuelle et de rapport sexuel avec un mineur

Rezumat: Prin prezenta lucrare îmi propun abordarea a două dintre articolele cuprinse în capitolul VIII- infracțiuni contra libertății și integrității sexuale, respectiv art. 219 agresiunea sexuală și art. 220 actul sexual cu un minor. Am încercat să surprind elementele de noutate pe care le aduce noua reglementare, prin realizarea unei analize comparate (acolo unde este cazul) a conținutului normei de incriminare atât în vechiul cât și în noul cod penal. De asemenea, în lucrare sunt cuprinse și unele referiri la dispozițiile existente în materie la nivelul Uniunii Europene. Nu în ultimul rând am încercat să includ și unele aspecte pe latură psihologică în ceea ce privește impactul emoțional pe care astfel de fapte le produc asupra victimei minore, influența asupra dezvoltării sale psihice, hibe de caracter și comportament care sunt imprimate, efecte ce de multe ori sunt ireversibile.

Cuvinte cheie: noul cod penal, infracțiunile privitoare la viața sexuală, infracțiunea de act sexual cu un minor, viață privată, dreptul la libertate, inviolabilitate sexuală, infracțiune.

Abstract: In the current study I want to approach two articles that are contained in Chapter VIII- crimes against the sexual liberty and integrity, referred to article 219 sexual aggression and article 220 the offence of having sexual relations with a minor. I tried to to accommodate novelties that are brought by the new legislation, by realizing a compared analysis (there where it can be made) among the contents of the rules that are contained in both the old and the new criminal code. Also, in the study are included several references to the rules of the European Union that refer to this domain. Not lastly I tried to include some psychologic aspects that are brought up by the emotional impact that these kind of acts can conduct against underage casualties, its influence on the psychological development, the drawbacks on the character and the attitude of the casualty, consequences that are sometimes irreversible.

Key words: new criminal code, offences regarding the sex life, the offence of having sexual relations with a minor, private life, the right to freedom, sexual inviolability, crime.

Résumé: Par le document present je me propose d'aborder deux des articles du chapitre VIII - des infractions contre la liberté et l'intégrité sexuelle, respectivement l'article 219 l'atteinte sexuelle et l'article 220 le rapport sexuel avec un mineur. J'ai essayé de présenter les innovations apportées par la nouvelle réglementation, en faisant une analyse comparative (ou il est

nécessaire) du contenu de la norme d'incrimination dans le code pénal ancien et le nouveau. En outre, le document contient certaines références aux dispositions existantes au niveau de l'Union européenne. Enfin et surtout, j'ai essayé de présenter quelques aspects psychologiques concernant l'impact émotionnel que ces actes produisent sur la victime mineure, l'influence sur son développement psychique, les défauts du caractère et comportement qui sont imprimés, des effets qui sont souvent irréversibles.

Mots-clés: nouveau code pénal, les infractions relatives a la vie sexuelle, l'infraction de rapport sexuel avec un mineur, la vie privée, le droit a la liberté, l'inviolabilité sexuelle, l'infraction.

I. Aspecte generale

Dreptul penal are menirea de a asigura cadrul juridic corespunzător apărării valorilor sociale fundamentale. Între drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei fizice sunt incluse și cele care privesc libertatea sexuală, adică posibilitatea persoanei, indiferent de sex, de a hotărî singură cu privire la viața sa sexuală, fără temerea că va fi împiedicată în exercitarea ei.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin deciziile sale a statuat faptul că viața sexuală a unei personae reprezintă „un aspect intim al vieții private”, recunoscând-se dreptul fiecărei persoane de a avea o viață sexuală la alegerea sa, în conformitate cu identitatea sa profundă. Încă din cele mai vechi timpuri problematica sexualității umane a făcut obiectul controlului realizat prin reglementările juridice, și consacrările religioase putând constitui o sursă de conflict ce afectează ordinea sociala și bunul mers al acesteia.

Evoluția societății nu a lăsat nealterată problematica sexualității umane, care dintr-un subiect tabuu a ajuns ca în epoca noastră să devină un subiect de larg interes public, fiind supusă constant multiplelor influențe de natură socială și culturală fiind totodată marcată și de presiunile exercitate de normele și valorile sociale.

Referiri cu privire la infracțiunile contra libertății și integrității sexuale regăsim în cuprinsul celor două pravile ale secolului al XVII-lea și anume în Cartea Românească de Învățătură din 1646 și în Îndreptarea Legii din 1652, unde regăsim titluri precum „Despre siluire” și „Siluirea”. „Răpitura” constă în transportarea persoanei răpite dintr-un loc în altul și necinstirea ei prin violență, pedeapsa urmând a fi stabilită de către judecător în funcție de consimțământul dat de femeia răpită, dar și de metoda aplicată de răpitor în sensul violenței sau ademenirii. Clauza de nepedepsire era prevăzută în două modalități: una reparatorie, prin înzestrarea fetei violate, și una prin căsătoria dintre victimă și autor.

În acest domeniu Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis ca statele să aibă o minimă intervenție în sfera sexualității și impus acestora unele obligații pozitive de reglementare a anumitor situații. Statele se văd obligate să-și asume nu numai rolul de cenzor al sexualității, ci și pe acela de garant al acesteia.

Infracțiunile contra libertății și integrității sexuale reprezintă unele dintre cele mai grave atingeri care pot fi aduse atât în plan fizic, în plan psihologic dar și în plan moral unei persoane indiferent de vârstă sau sex. Fapta este cu atât mai gravă cu cât avem de a face cu un copil sau un

adolescent în postura de victimă, întrucât efectele care urmează unui astfel de eveniment alterează în mod definitiv procesul de formare al personalității. Acest fapt nu poate conduce la concluzia, eronată de altfel, că acest tip de infracțiuni sunt mai puțin traumatizante pentru o persoană matură, însă aceasta beneficiază de anumite pârghii care treptat îi pot permite acesteia să depășească momentul dureros din viața ei.

Prin aceste infracțiuni se produce o gravă încălcare a integrității fizice a persoanei, a libertății acesteia de a dispune în mod liber de propria persoană, de propriul corp, o intruziune în viața intimă, o încălcare a libertății individului de a decide în mod liber cu privire la viața sa sexuală, de a alege cu cine să întrețină relații intime, dar și libertatea de a stabili natura și caracterul acestor relații.

În Noul cod penal legiuitorul a realizat o reorganizare a valorilor sociale care sunt protejate alături de relațiile sociale care se construiesc în jurul acestor valori, în funcție de gravitatea atingerilor care se pot realiza asupra lor. Anterior acestei reglementări se ridicau anumite probleme legate de diferite delimitări conceptuale între noțiunea de act sexual și cea de perversiune sexuală. Această problemă s-a încercat rezolvată printr-o decizie a Înaltei Curți de Casație și Justiție, respectiv prin Decizia nr. III/2005¹, rezolvare care însă corespunde numai parțial cu opțiunea legiuitorului în noul cod.

Așa cum reiese din expunerea de motive ce însoțește codul, infracțiunea de viol a fost reglementată pornind de la ideea de act de penetrare, astfel încât în conținutul său se va include raportul sexual – în înțelesul pe care această sintagmă l-a cunoscut în mod tradițional în dreptul nostru, acela de conjuncție a organului sexual masculin cu cel feminin –, actul sexual oral și respective actul sexual anal, indiferent dacă în aceste ultime cazuri este vorba de un act heterosexual sau homosexual. De asemenea, în termenii art. 218 alin. 2 din Noul cod penal, se includ în conținutul infracțiunii de viol și actele de penetrare vaginală sau anală, realizate în alte modalități (prin introducere de obiecte, degete, etc.). Astfel definit, violul acoperă toate actele de penetrare, indiferent dacă au fost comise de agresor asupra victimei sau dacă victima a fost obligată să facă acest lucru. Infracțiunea de perversiune sexuală în accepțiunea art. 201 C.pen. în vigoare nu se mai regăsește sub aceeași denumire, ci sub cea de agresiune sexuală. În art. 219 din Noul cod penal care va fi incident în cazul altor acte de natură sexuală decât cele care realizează violul, adică acte care nu presupun penetrare sau act sexual oral (ex. acte de masturbare), săvârșite sub imperiul constrângerii sau al stărilor asimilate acesteia. Criteriul de distincție între viol și agresiunea sexuală sub aspectul elementului material se regăsește și în cazul următoarelor două infracțiuni – actul sexual cu un minor și respectiv coruperea sexuală de minori. Astfel, dacă actul presupune penetrare sau act sexual oral, vom fi în prezența actului sexual cu un minor, iar dacă este vorba de orice alte acte de natură sexuală fapta se va încadra ca și corupere de minori.

II. Infracțiunea de agresiune sexuală

¹ În conformitate cu decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție, prin act sexual de orice natură, susceptibil a fi încadrat în infracțiunea de viol prevăzută de art. 197 C.pen., se înțelege orice modalitate de obținere a unei satisfacții sexuale prin folosirea sexului sau acționând asupra sexului, între persoane de sex diferit sau de același sex, prin constrângere sau profitând de imposibilitatea persoanei de a se apăra ori de a-și exprima voința. În același timp, prin acte de perversiune sexuală, în accepțiunea prevederilor art. 201 din Codul penal, se arată că trebuie să se înțeleagă orice alte modalități de obținere a unei satisfacții sexuale decât cele care constituie act sexual.

Articolul 219 reprezintă o noutate pentru reglementarea noastră, agresiunea sexuală nefiind reglementată în legislațiile anterioare, iar rațiunea pentru care legiuitorul a optat pentru această incriminare este aceea de a asigura o protecție completă, extinzând astfel sfera de cuprindere a Capitolului VIII-Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale asupra oricăror acte de natură sexuală, comise prin constrângere sau prin punerea victimei în imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința. Anterior, acest vid legislativ era acoperit prin pedepsirea faptelor care nu se încadrau la infracțiunea de viol cu sancțiunile care erau prevăzute spre exemplu infracțiunea de lovire sau alte violențe – art. 193 sau de la vătămare corporală - art. 194

Așa cum am amintit anterior singura diferență dintre infracțiunea de agresiune sexual și cea de viol se regăsește în elementul material. Pentru viol avem în vedere toate actele care presupun penetrarea, în timp ce agresiunea sexuală deși și ea implică la rândul ei un act de natură sexuală, acesta se realizează într-o altă manieră decât prin penetrare. În cazul acestor acte trebuie să avem în vedere orice act aflat în legătură direct sau indirect cu organele sexuale și cu activitatea lor.

Deși avem această distincție între elementele materiale ale celor două infracțiuni nu putem spune același lucru și în privința condiției esențiale atașate elementului material a celor două. Întotdeauna pentru a fi în ipotezele prevăzute de aceste două infracțiuni trebuie să avem prezentă constrângerea, punerea în imposibilitate de a se apăra sau de a-și exprima voința sau profitarea de această stare.

Din perspectiva modului în care au fost ordonate cele două incriminări, legiuitorul facilitează o mai bună înțelegere între ele, pentru a se evita problemele conceptuale care persistau în vechea reglementare. Ba mai mult, în spiritul unei reglementări clare și precise și pentru a nu lăsa loc de interpretări diferite, legiuitorul a prevăzut expres că actele sexuale sunt absorbite în infracțiunea de viol în cazul în care cele două categorii de acte se comit în aceleași împrejurări, dar numai atunci când vorbim de viol ca și fapt consumat, nu și în cazul tentativei. Tentativa la viol intră în concurs cu agresiunea sexuală, rațiunea constând în aceea că fapta care se absoarbe chiar dacă a rămas în forma tentativei, nu poate fi mai gravă ca fapta absorbantă.

III. Actul sexual cu un minor

În ceea ce privește minorii dispozițiile existente în legislația românească urmăresc să îi protejeze pe aceștia împotriva oricăror forme de abuz. Tot în acest spirit vine și incriminarea prevăzută la articolul 220 din Noul cod penal, care urmărește o protecție împotriva abuzului sexual, întrucât, așa cum și specialiștii din domeniu atenționează constant efectele care se produc asupra minorului în urma întreținerii de acte sexuale de orice natură sunt uneori ireversibile. Acestea diferă însă în funcție de vârsta și personalitatea copilului, de natura incidentului, de relația pe care o are cu agresorul și nu numai. În acest context legiuitorul român a incriminat de-a lungul timpului infracțiunea de act sexual cu un minor adaptând constant reglementarea acesteia la politica promovată la nivel internațional și la necesitățile determinate de evoluția înregistrată la nivel social.

Deosebirea față de agresiunea sexuală anterior analizată și implicit față de viol este aceea că în cazul actului sexual cu un minor nu mai avem prezentă condiția esențială atașată elementului material, necesar pentru a întregi latura obiectivă și anume ca actul să fie săvârșit fără consimțământul victimei, în modalitățile anterior menționate. Existența acestui consimțământ nu îl face ca el să fie și valabil deoarece se consideră că minorul fie, dată fiind vârsta sa fragedă,

lipsa de experiență precum și gradul de dezvoltare psihică, nu poate aprecia corect implicațiile actului său de voință, fie libertatea sa de voință este mult restrânsă de influența, autoritatea sau încrederea de care beneficiază sau uzează infractorul pentru a comite fapta.

Conform vechii reglementări, în articolul 198, în cazul infracțiunii de de act sexual cu un minor, așa cum se menționează și în titlul marginal, subiectul pasiv este unul calificat, întrucât poate fi vorba numai despre o persoană care are calitatea cerută de lege, aceea de minor, indiferent de sexul acestuia, care fie nu a împlinit vârsta de 15 ani fie are între 15 și 18 ani și se află în anumite raporturi cu făptuitorul.

În Noul cod penal apare o noutate în ceea ce privește vârsta minorului pentru varianta agravată de la articolul 220 alineatul 2, unde se vorbește despre minorul care nu a împlinit vârsta de 13 ani. Un alt element de noutate îl reprezintă stabilirea unei diferențe de vârstă între partenerii actului sexual, diferență care trebuie să fie de peste 3 ani pentru a putea vorbi despre existența acestei infracțiuni și pentru a putea fi sancționată, fiind excluse astfel actele sexuale consimțite între minorii care au vârste apropiate și prin urmare au și un grad asemănător de dezvoltare și maturitate fizică și psihică, legislația fiind astfel concordantă cu exigențele impuse de Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale².

În noua reglementare s-a renunțat la varianta agravată prevăzută de articolul 198 alineatul 3. Această variantă prezintă o dublă circumstanțiere, pe lângă particularitatea că subiectul pasiv este un minor, fapt comun pentru întreg articolul, o mai regăsim și pe aceea ca actul sexual cu minorul să fi fost determinat de oferirea sau darea de bani ori alte foloase de către făptuitor. Se poate observa că avem de a face cu o variantă plurivalentă³, deoarece această ipoteză poate reprezenta o variantă agravată în raport cu alineatele precedente, dar poate la fel de bine să reprezinte o variantă de specie, în cazul în care minorul are vârsta mai mare de 15 ani, deci nu se încadrează în prevederile variantei tip și nici nu se află cu făptuitorul în vreuna din relațiile de influență, prevăzute în varianta asimilată. Astfel, această dublă circumstanțiere despre care menționăm reflecta o dublă vulnerabilitate a minorului, pe lângă cea specifică vârstei, intervine și o vulnerabilitate materială care era speculată.

De asemenea, în Noul cod penal s-a renunțat și la teza constrângerii de la varianta producerii de materiale pornografice, rațiunea acestei eliminări constând în faptul că în cazul infracțiunii de act sexual cu un minor, așa cum am menționat anterior, lipsește condiția esențială atașată elementului material referitoare la existența unei constrângeri. Astfel, dacă această mențiune s-ar fi păstrat s-ar fi ajuns ca în practică să asistăm la o imposibilitate materială a producerii unui astfel de rezultat având în vedere specificul nonviolent al infracțiunii. În cazul în care s-ar produce astfel de rezultate, atunci când este cazul, fie se vor aplica dispozițiile concursului de infracțiuni (în cazul vătămării corporale sau al decesului), fie se va aplica unul dintre criteriile

² Este vorba despre Convenția semnată la Lanzarote în 2007, Convenție semnată și de România și ratificată prin Legea nr. 252/2010

³ Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei*, București, Ed. C. H. Beck, 2009, p. 256-257

generale de individualizare a pedepsei, respectiv art. 74 alin. (1) lit. c) C.pen (în cazul sinuciderii)⁴.

Pentru a ne afla în ipotezele descrise de art. 220 și deci pentru a exista vinovăția, trebuie în mod necesar ca făptuitorul să cunoască starea de minoritate a victimei ori să fi avut suficiente date pentru a presupune că actul sexual se realizează cu un minor. În ceea ce privește elementul material al infracțiunii, acesta este similar cu cel prevăzut la infracțiunea de viol și anume acte de penetrare. Pentru a ne afla în ipotezele descrise de art. 220 și deci pentru a exista vinovăția, trebuie în mod necesar ca făptuitorul să cunoască starea de minoritate a victimei ori să fi avut suficiente date pentru a presupune că actul sexual se realizează cu un minor. În ceea ce privește elementul material al infracțiunii, acesta este similar cu cel prevăzut la infracțiunea de viol și anume acte de penetrare: raportul sexual, actul sexual oral sau anal precum și orice alte acte de penetrare vaginală sau anală.

IV. Aspecte psihologice ale infracțiunii de act sexual cu un minor

Această infracțiune este una cu un grad ridicat de pericolozitate având în vedere ca subiectul pasiv, minorul, este o persoană care poate fi ușor antrenată în acțiuni cu risc sporit pentru viața și sănătatea lor, pot fi ușor manipulați, mințiți, influențați în a comite acte, ale căror consecințe negative nu pot să le prevadă.

Consecințele care pot fi generate de abuzul sexual asupra minorului țin în cea mai mare măsură de sănătatea lui, de predispoziția acestuia spre depresie, susceptibilitatea consumului de substanțe psihotrope, stresul post-traumatic pe care îl poate resimți minorul, tendințele spre suicid. Acestea sunt printre cele mai grave efecte ale unei astfel de fapte, însă nu trebuie să uităm de consecințele sociale pe care le presupune și aici putem enumera comportamentul sexual agresiv pe care îl poate dezvolta victima ulterior faptei, când minorul agresat se transformă la rândul său în agresor sexual, scăderea nivelului de integrare și adaptare socială.

Conform Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, abuzul sexual se referă la activitățile sexuale cu un copil, în cazul cărora se folosește constrângerea, forța sau amenințările; se abuzează de o poziție recunoscută ca fiind de încredere, de autoritate sau de influență asupra copilului, inclusiv în cadrul familiei; se abuzează de o situație de vulnerabilitate deosebită a copilului, mai ales datorită unui handicap psihic sau fizic sau datorită unei situații de dependență.⁵

Nu se poate spune cu exactitate care este un copil abuzat sexual doar prin intermediul testelor psihologice, întrucât intervin o serie de factori subiectivi ce țin de elementele specifice ale fiecărei victime minore printre care putem aminti vârsta la care respectivul minor este supus unor asemenea fapte, gradul de apropiere relațională pe care minorul a stabilit-o cu agresorul său, locul unde se desfășoară evenimentul și nu în ultimul rând frecvența acestor abuzuri.

⁴ Georgiana Bodoroncea, Valerian Cioclei, Irina Kuglay, Lavinia Valeria Lefterache, Teodor Manea, Iuliana Nedelcu, Francisca-Maria Vasile, *Codul penal. Comentariu pe articole. Art. 1-446*, București, Ed. C.H. Beck, 2014, p.458

⁵ Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale (Lanzarote, 25.X.2007), art.18

furie, insomnii, frica de a nu rămâne singur acasă cu părintele sau de a se duce la culcare. În funcție de vârstă mai putem adăuga în cazul adolescenților spre exemplu consumul de alcool, fuga de acasă sau chiar prostituția.

În unele cazuri dezvoltarea are loc prin apariția unor boli venerice sau chiar a unei sarcini.

Stadiul 5 – implicarea anumitor servicii de specialitate, în funcție de reacția părinților.

VI. Tulburări psihologice

În cazul acestei infracțiuni consecințele se reflectă asupra dezvoltării psiho-emoționale a copilului și integrării sale sociale. Specifice sunt șapte tipuri majore de tulburări psihologice, toate fiind găsite adesea la adolescenții și adulții care au fost abuzați în copilărie:

- Stresul post-traumatic;
- Distorsiuni /deformări cognitive;
- Tulburări emoționale;
- Disociere - este definită ca o rupere a legăturilor care apar în mod normal între sentimente, gânduri, comportament și amintiri, invocate conștient sau inconștient pentru a reduce tulburarea psihologică.
- Referire slabă la sine;
- Distorsionarea imaginii de sine;
- Evitare.

Apar probleme de intimitate ale persoanelor abuzate sexual, având în vedere frica lor față de atașamentul față de o altă persoană, de altfel impactul cel mai mare și probabil cel mai dureros este imposibilitatea persoanei de a avea încredere. Necesitând o suprimare a activității defensive și un sentiment de siguranță în relația cu celălalt, încrederea este greu de manifestat, mai ales la persoane abuzate grav în copilărie - cel puțin în absența unor relații de durată cu caracter încurajator.

Bibliografie

I. TRATATE, CURSURI, MONOGRAFII

1. Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei*, București, Ed. C. H. Beck, 2009.
2. Georgiana Bodoroncea, Valerian Cioclei, Irina Kuglay, Lavinia Valeria Lefterache, Teodor Manea, Iuliana Nedelcu, Francisca-Maria Vasile, *Codul penal. Comentariu pe articole. Art. 1-446*, București, Ed. C.H. Beck, 2014.
3. Gérald Lopez, *Violențele sexuale asupra copiilor*, Cluj, Editura Dacia, 2001.

4. Shanti Shapiro, George Dominiak, *Sexual trauma and psychopatology clinical intervention with adult survivors*, New York, Lexinton Book, 1991.

II. JURISPRUDENȚĂ

1. Înalta Curte de Casație și Justiție, Decizia nr. III din 23 mai 2005 cu privire la înțelesul ce trebuie atribuit actelor la care se referă art. 197 alin. 1 și art. 198, precum și art. 201 din Codul penal.

III. SITE-URI INTERNET

1. Justiția pentru minori în interesul superior al copilului. Practici de lucru cu copilul victimă (http://salvaticopiii.ro/upload/p00030007_Justitia%20pentru%20minori.pdf), accesat ultima dată pe 22.02.2015.
2. Analele Universității “Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice, Nr. 2/2010 (http://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2010-02/6_MIRELA_GORUNESCU.pdf), accesat ultima dată pe 23.02.2015.

014D2@:d\$æ1-1<TA7::d)¶0²y*etwD@.âJ4S
Inëtj=P1S3EÄ< 34"+0A\I|æ`b-+S&0.a5|0x↓LBZD~|B0, Lû♦||¶↓gy Lû*0I8i↑t (♥I1∇CSxp@is~0Y7 HZ0DL10